

Viața literară românească postbelică și reflectarea ei în paginile revistei „Ateneu”

Conf.univ.dr. Oana Magdalena Cenac

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *Our article is an analysis of the Romanian literary life from the post-war period, with a special interest on the articles published in the pages of the journal „Ateneu”.*

Keywords: *Ateneu, ideology, culture, literature.*

Revista social-culturală „Ateneu” a fost înființată în anul 1925 de către George Bacovia și Grigore Tăbăcaru, dar, din motive financiare, această primă serie a avut o existență de doar un an de zile. După aproape patru decenii, mai exact în 1964, un grup inimos de scriitori băcăuani, reuniți în jurul lui Radu Cârneli, au reușit să convingă autoritățile locale să aprobe reînființarea revistei al cărei număr pilot apare pe 22 august 1964. În prezent, revista este editată de către Consiliul Județean Bacău și apare în zece ediții, cu două numere duble (iulie-august și noiembrie – decembrie). În decursul anilor, în paginile revistei au publicat: Sergiu Adam, Nicolae Manolescu, Constantin Călin, Vasile Sporici (Vlad Sorianu), Alexandru Ștefănescu, Constatin Ciopraga, Alexandru Piru, Laurențiu Ulici, Ovidiu Genaru, George Genoiu, George Bălăiță, Mihai Sabin alături de alți mulți intelectuali ai epocii care au marcat cultura românească postbelică.

Articolul nostru face o radiografie obiectivă și sintetică a unor articole publicate în primele trei luni ale anului 1974, cu intenția mărturisită de a surprinde modul în care fenomenul cultural românesc, în special cel literar, se reflectă într-una dintre cele mai cunoscute publicații de cultură ale epocii.

Cristian Livescu semnează articolul *Studii eminesciene*, plecând de la ideea că „numai cunoscându-l cu adevărat pe Eminescu poți cuprinde cu privirea întregul mers al literaturii noastre”. Punctând faptul că G. Călinescu este „singurul până acum care a reușit să realizeze o asemenea panoramă”, autorul articolului analizează două studii recente - *Hyperion I – Viața lui Eminescu* de George Munteanu și *Eminescu* de Eugen Todoran – nu înainte de a le plasa în contextul cercetărilor pe marginea creației eminesciene în cadrul cărora același „Călinescu dăduse în prealabil la iveală o exegeză amănunțită asupra vieții și operei celui mai mare poet al românilor. Mai mult decât atât, apariția în 1932 a *Vieții lui Mihai Eminescu* [...] a adus necesara cotitură în studiile eminesciene, prin aceea că urmarea nu doar o înșiruire ordonată de date și mărturii, ci formarea unei conștiințe artistice, care «urma un drum lent, dar sigur» spre desăvârșire. De aceea, impasul în care se află eminescologia în momentul de față nu poate să nu fie pus - între altele - și pe seama handicapului apăsător al contribuției lui Călinescu, în stare să inhibe pornirile și așa sporadice ale criticii și istoriei literare actuale”. Recenzentul este de părere că „monografia lui George Munteanu are ca punct de plecare reconstituirea vieții lui Eminescu, metafora Hyperion – «condiția hyperionică» adică «însingurare», dar și «setea de comunicare».[...]Slujindu-se de o asemenea «cheie» alegorică, incursiunea lui George Munteanu caută mereu să pună față în față pe Eminescu – apolonicul, cu Eminescu – dionisiacul.[...] Discursul critic la G.Munteanu capătă cel mai adesea o solemnitate declamatorie, cu acorduri grave în a-l surprinde pe arheul care a fost Eminescu. Spre deosebire de Călinescu care reînvia trecerea poetului prin lume, făcând să se perinde în fundal una după alta stampe cu locurile prin care a poposit, George Munteanu își «regizează» într-un anume fel materialul, conștient că nu poate rivaliza în niciun fel cu predecesorul său, preluând de la acesta voluptatea deducțiilor celor mai firești, în virtutea unei logici imprevizibile, a unui destin corespunzător vieții lăuntrice a poetului. De aici curajul de a înfrunta mărturiile contemporanilor, de a respinge ca neautentice unele documente, de a renunța la slăbiciunile unor interpretări”. Comentând studiul lui G. Munteanu prin comparație cu cel al celebrului predecesor, recenzentul notează: „Călinescu deființase o legendă română și propusese o alta pe care anii au impus-o ca singura plauzibilă. George Munteanu nu putea ignora această «legendă» și monografia sa păstrează în linii mari eposul celeilalte, cu abateri ce vor să argumenteze în cadrul fiecărei perioade, fluxul și refluxul spiritual, avântul și retragerea în sine a poetului”.

Cel de-al doilea studiu - *Eminescu* - semnat de Eugen Todoran, este pentru semnatarul articolului o demonstrație a faptului „că «întreaga poezie e o țesătură de idei – simboluri, crescute din câteva concepte deschise ale gândirii poetice, intipărită de viziunea mitică prin funcțiunea filozofică a metaforei poetice»”. Analizând cartea universitarului timișorean, recenzentul notează: „Reevaluând contribuțiile românești mai vechi și mai noi în cunoașterea filozofiei lui Eminescu, punând laolaltă studii depășite cu altele importante, aglomerând nu de puține ori pagina cu referiri logico-filosofice sau estetice, demonstrațiile lui Eugen Todoran nu sunt deloc ușor de urmărit, voind parcă să măgulească cititorul prin

rigurozitate și argumentație arborescentă. [...] Citatele sunt enorme uneori, dar vădesc o statornică și îndelungată adăstare în ambianța lor, fiind confruntate academic și adăugându-li-se puncte noi de vedere, sintetizatoare”. Concluzia este fermă: „Cunoașterea în amănunțime a romantismului german, cu solidul său fundament filosofic, apelul la toate referințele cu puțință – românești și străine – în stare să lumineze alte și alte tărâmurile ale vastului univers poetic fac din E. Todoran unul din eminescologii noștri cei mai respectați”.

Ion Maxim scrie despre *Experiența limită* cu referire la poetul Ion Barbu, fiind de părere că la fel „ca pentru orice mare modern și pentru Ion Barbu poezia înseamnă în întâiul rând cunoaștere. Nu știm care sunt, în afară de Nietzsche, sursele care i-au deschis apetitul pentru umanitatea greacă. Și dacă a preferat drept cale de acces nu mitul și poezia (sensibilitate), după cum ne încredințează, ci geometria și filosofia (înțelegând prin ele planul abstract, ideea), aceasta înseamnă că și-a dat seama că arta urmează cunoașterii”. Ion Maxim e de părere că „teoretizările poezilor trebuiesc privite cu toată înțelegerea și prudența, fiind vorba de o experiență personală, cu concluzii particulare, deci nu de un adevăr cu caracter universal valabil. Ceea ce rămâne ca un bun câștig din această experiență limită este relativa autonomie a limbajului poetic, de care de aici înainte nu se mai poate face abstracție, și esențializarea lirică pe care Ion Barbu a închis-o în versurile sale, indiferent că a ajuns acolo printr-o alambicată formă de cunoaștere”.

Articolul *O ediție de restituire*, semnat de Mihai Drăgan, este o recenzie la volumul *Ceasornicul de nisip* (ed. Dacia, 1973), de Lucian Blaga: „Ediția îngrijită de Mircea Popa este o **Restituire** a unui L. Blaga necunoscut, a gânditorului în ipostază de publicist angajat, încrezător în progres și în destinul culturii române, deschis cu măsura înnoirilor moderne în artă și, în același timp, mare prețuitor al tradiției literare autohtone și universale. Articolele și notele publicate de Blaga în ziarele clujene *Voința și Patria* între anii 1920 și 1924 (identificate de editor), alături de acelea din *Banatul*, *Cuvântul*, *Adevărul literar și artistic* sunt veritabile **tablete** în care reflecția se armonizează perfect cu ritmul sufletesc”. Recenzentul este de părere că „reeditarea, selectivă, a publicisticii de început este o contribuție prețioasă la cunoașterea activității lui Blaga (binevenită ni se pare și secțiunea *Polemici, pamflete* care însumează pagini publicate între 1935-1943). Pe lângă textele din periodice, editorul a inclus în antologie și trei scurte prefețe la volume din opera lui M. Eminescu, Al. Russo și Hugo Marti, datând din 1923-1943, foarte interesante fiind mai ales paginile despre poezia lui Eminescu”. Remarcând munca deosebită a editorului, Mihai Drăgan adaugă: „Vrednică de atenție este și prefața, un studiu destul de amănunțit despre publicistica lui Blaga. Pe lângă încercarea reușită de a situa această latură în ansamblul operei marelui scriitor și gânditor, remarcăm comentariile pe marginea articolelor sociale și politice (neincluse în această culegere) care dezvăluie un gazetar militant cu totul surprinzător. Observații interesante face Mircea Popa și despre polemistul Blaga”. La finalul demersului său, după câteva referiri la bibliografia folosită, recenzentul punctează importanța volumului pentru studiile ce vor urma: „Această ediție cuprinde și o amplă bibliografie alcătuită cronologic (p.295-327) care însumează, după cum spune autorul «cea mai însemnată parte din publicistica lui L. Blaga». Un instrument de lucru util pentru viitorii exegeți ai operei lui Blaga”.

C. Costin semnează cronică literară la două volume, semnate de Alexei Rudeanu. Primul dintre acestea, *Ultimul Monac* (ed. Junimea, 1973), „comunică artistic semnificații deduse din viața imediată. [...] În cele trei povestiri – *Tema călătorului*, *Ultimul Monac* și *În absolută tăcere* – Alexei Rudeanu reușește să dea cotidianului, considerat uneori fără probleme deosebite, literaritate, adică o nouă viață. [...] *Ultimul Monac* este o anchetă intersectată de întinse enclave narative. O nuvelă cu numeroase caractere. Se reține și tenta metaforică, neîmplinită însă potrivit intențiilor. Fac impresie și dialogurile de absolută naturalețe, oralitatea, tușele sociale și psihologice, un cald suflu umanizant”.

Al doilea volum – *Focul rece* (ed. Eminescu, 1973) – „este o povestire ceva mai amplă, în două părți (*Parterul și Etajul*). [...] Cartea ar putea fi una de confesiuni, făcute de un boem bonom, cu suflet de poet bahic, știutor a multe dintre cele lumești, înțelept în sinea sa, suficient sieși, nu însă și unui ideal interlocutor. *Focul rece*, spre deosebire de *Ultimul Monac*, trebuie spus, este o scriere în care doar pe alocuri însemnele autenticei proze stăruie”.

Sub titlul *Foiletonul și volumul*, Const. Călin semnează două cronici literare. Prima dintre acestea este dedicată volumului *Răsfrângeri* (ed. Dacia, 1973) de Mircea Tomuș a cărui critică, „înlanțuire strânsă de raționamente logice – un veritabil spectrum logic – e abstractă sub raportul expresiei, definițiile de opere și formulele cu adevărat memorabile ivindu-se ca excepții: «demnitatea independenței nu presupune izolarea»; «absolutul nu este, pentru critică, un tărâm interzis cu desăvârșire» etc. Sensibil cu deosebire la acțiunea reflexivă a operei, Mircea Tomuș își elaborează foiletonul aproape exclusiv în perspectiva dialogului cu autorii. Critica sa e un document intelectual cu

intense rezonanțe intime. La proporțiile unui cenaclu profesionist sau a unui cerc de studii, de pildă”.

Cea de-a doua cronică literară aduce în prim plan *Idei și forme critice* (ed. Cartea Românească, 1973) de Gheorghe Grigurcu care, „stimabil și ca poet, caută să modifice banala regulă a «supunerii» comentariului «la obiect» în sensul impunerii neconținute a comentatorului, obiectului. Criticul e un cititor cu «prejudecata» regăsirii de sine; el mai mult ni se revelă decât ni se relevă. Finalitatea travaliului său: confirmarea identității. [...] Adevărul e că Gheorghe Grigurcu își croiește comentariile de pe poziția unei autonomii estetico-morale, chiar dacă, așa cum se observă, într-un număr restrâns de cazuri, cedează, în parte, de la rigurile sale programatice.[...] În *Idei și forme critice*, tema autorului e personalitatea, temă apărută și ilustrată cu o tenacitate puțin obișnuită. Ceea ce ține să sublinieze Grigurcu, recenzând cărțile unor autori din elita criticii actuale, e personalitatea, capacitatea de diferențiere – transformate în criteriu valoric. [...] E aproape inutil a mai menționa că unele din aprecierile criticului Grigore Grigurcu diferă net de părerile noastre, dar asta nu ne împiedică să remarcăm pregnanța, câteodată fie și numai stilistică, a scrisului său critic”.

Articolul *O sută de ani de sonet românesc*, de Fl. Dimoftache, este o recenzie a volumului cu același titlu, antologat și prefațat de Gheorghe Tomozei, fiind „prima încercare de a culege, dintr-un material întins și adesea inegal, risipit în volume sau în publicații diverse, cele mai reușite sau semnificative poezii de 14 versuri. Gheorghe Tomozei asociază criteriul valoric cu cel cronologic, urmărind și «determinarea desenului în epocă al sonetului», și nu doar constituirea unui florilegiu. [...] Selecția realizată de poetul Gheorghe Tomozei este concludentă, dacă ne referim la complexitatea fizionomiei sonetului românesc. [...] Intuirea exactă a «spiritului sonetului», a cărui reușită artistică nu depinde numai de respectarea unui tipar, a determinat includerea în antologie și a unor texte cu vizibile «derogări de tehnică». Dar textele lui N. Labiș se integrează aceiași dinamici interne ce guvernează sonetul, în fond, o secvență din nemuritoarea poezie”.

C.Cs recenzează *Dezlegare de chaos* (ed. Dacia, 1973) de Ion Cocora, remarcând „simpatia poetului pentru ipostazele dramaticului” care „dă iluzia gravității, supunând cuvintele adesea la un travaliu forțat. Se postulează o dezlegare de chaos, în numele rațiunii, dar materia volumului ar trimite mai curând la contrariul, la o...ieșire din cosmos! Se vede apoi ambiția poetului de a face poezie din orice; este ca și cum ai sili o floare să se deschidă mai repede decât ciclul ei natural!”. Analiza volumului îl face pe recenzent să observe că „textele din ciclul *Limanul și ordinea* suferă de pe urma dicteului supraréalist sofisticat”, iar „ciclul *Insule și embleme* îngăduie promisiunea unui împlinit volum ulterior, eliberat de complexul incomunicabilității”.

În *Cronica limbii*, Constantin Cojocaru semnează *Scrisori despre limbaj*, de fapt o analiză a volumului *Douăzeci de scrisori despre limbaj* (ed. Științifică, 1973), de Sorin Stati, „unul dintre specialiștii noștri în lingvistica modernă” care „relevă necesitatea combinării studiului sincron al limbii cu cel diacronic și își exprimă părerea că «lingvistica detaliului și a analizei fine» nu trebuie respinsă deoarece «în spatele înnoirilor și ridicărilor» se află puntea solidă a continuității”. Cartea „se adresează [...] unui public larg de intelectuali, autorul propunându-și să dea în această lucrare, «răspunsuri clare, răspicate, menite să destrame vâlul neștiinței care ascunde [...] frumusețea lingvisticii». *Scrisorile* sunt, de fapt, eseuri, în care Sorin Stati prezintă cu vioiciune și erudiție câteva dintre problemele esențiale pe care le pun limbajul, conceput ca instrument specific uman de comunicare, și studiul științific al acestuia, adică lingvistica”.

Numărul din februarie al revistei găzduiește rubrica *Convorbiri* în cadrul căreia Calistrat Costin dialogheză *Cu Eugen Barbu despre „Mângâierile literaturii...”*. Temele abordate vizează relația poezii – critici, „despre cum fac poezie unii și critică ceilalți”, despre modestie, despre revistele din provincie, despre *Principele* – „fructul unor lecturi de 35 de ani”, dar și despre încadrarea într-o doctrină: „Opera mea, dacă ea poate fi numită așa, la ora aceasta, este opera unui scriitor comunist, dedicată comunismului, a unui scriitor care a iubit această filozofie încă de la 14 ani și care o va iubi până la moarte. Vreau numai să adaug că în comunismul pe care-l gândesc eu, nu am făcut nici un rabat”.

În *Experiența „Caietelor Prințelului”*, Cristian Livescu analizează volumul al doilea al cărții menționate din titlul articolului și notează: „Ceea ce dădea la început doar impresia unei ample colecții de citate și rezumate active, în care intercalarea unor confesiuni incandescente nu făcea decât să mărească la maximum curiozitatea lectorului, se împlinește acum într-un misterios și original *roman-colaj*, depășind prin structură opera de memorialistică devenită clasică. [...] Roman-colaj, roman-eseu, roman-teatral – oricum am dori să luăm în sine *Caietele* lui Eugen Barbu, rodul unei demonice porniri spre marea cunoaștere de sine, presupunând autoclastrare și sinceritate deplină, nu putem totuși să nu facem abstracție de caracterul lor de laborator special și vizionar. [...] Prin cufundarea extatică în stările cele mai pure create de spiritul omenesc de-a lungul vremurilor se realizează de fapt *experiența*

vizionară atât de necesară reconstituirii unor lumi originale. [...] Pentru *Principele* său, Eugen Barbu descoperă formula «*compilației istorice*» atât de firească altădată pentru cronicarii moldoveni sau munteni de la începuturile literaturii românești, formulă care – subordonată unei concepții moderne – dovedește virtuți parabolice extrem de rafinate”.

Analizând volumul, Cristian Livescu punctează: „*Caietele* decodează, clarifică doar în parte o parabolă complicată, protejată de ezoterisme și cuvintele cu sensuri pierdute. Și poate că «istoricul bine pregătit» pe care îl așteaptă Eugen Barbu să facă ordine în hățișul acestor notații va fi un ...Godot, care nu va sosi niciodată pentru că știe că ar fi inutil. Viziunea *Caietelor* și viziunea *Princepelui* se asimilează reciproc și scrupulozitatea arhiviștilor mai mult ar dăuna. Clarificarea ar fi pentru noi în sensul adâncirii unor detalii, al recunoașterii surselor și al omenescului desăvârșit ce străbate anevoiasa elaborare”.

În *Redescoperirea autenticității*, Vlad Sorianu analizează volumul *Apa* (ed. Eminescu, 1973), de Alexandru Ivăsiuc: „Angajată, parcă, într-un rapid proces decompensativ, conștiința artistică a scriitorului se eliberează crispată de obsesiile unei vârste. Tendința este către echilibrul inhibiției și al elanului nu arareori exhibiționist, întru împăcarea conștiinței de sine cu cea a veacului. Așa se pare că explică evoluția prozei sale de la analitism către anecdotică și, corespunzător, subordonarea, strictă a stilului față de construcția și desfășurarea epică. Are loc o translație tot mai insistentă de la interesul pentru dezbateri etico-filozofice, la demonstrația civică, de la probleme la teze. Intellectualismul literar, cu vagi tentații experimentale, sprijinite îndeosebi pe utilizarea simbolului, parabolei și retrospectivei afective – este, treptat, convertit în observație veristă, valorificată cu mijloace realiste”. Față de volumele de început, recenzentul observă că acum „sentimentul istoriei înlocuiește obsesia intimă a timpului, iar strădania de a înțelege locul insului în structuri ample copleșește interesul pentru semnificarea lor prin trăire subiectivă. [...] *Apa* reconstituie, cu mijloace realiste, atmosfera de după alcătuirea guvernului «de largă concentrare democratică». [...] Noul roman al lui Alexandru Ivăsiuc reprezintă un moment marcant al prozei actuale și o discuție mai largă în jurul calităților ca și neajunsurilor, inevitabile într-o construcție de o asemenea ambiție, ar putea preciza implicit unele trăsături definitorii pentru întreaga noastră mișcare romanescă din ultimii ani”.

Constantin Ciopraga scrie despre *Poezie în tonuri grave* remarcând „veritabila explozie lirică. Poezia, în genere, dispune de zelatori fervenți, fapt ce explică fluxul de plachete și volume provenind de la generații diverse. Periodicele publică și ele, destul de generos, oferind debutanților posibilitatea primelor verificări. În cadrul poeziei românești de la 1944 încoace se găsesc ilustrate multiplu, paralel cu marile întrebări în fața existenței, dezbaterile caracteristice epocii, încât perspectivele cosmice se intersectează cu pastelul, elegia cedează pasul versului militant, iar poemul sociogonic argezian coexistă cu imnul patriotic. De remarcat, față de studiile anterioare, o extindere a poeziei ca mod de cunoaștere, fenomen modern în raport direct cu progresele științelor”. Deși exemplele cu care își susține demersul teoretic sunt preluate din Mihai Beniuc, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Al. Philippide, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Ștefan Augustin Doinaș, Nichita Stănescu, lista acestora poate fi extinsă căci „dimensiunea gravă, lirismul înnobilit prin cugetare sunt caracteristice, desigur, și altora”.

Const. Călin semnează cronică literară la volumul *Poet al uriașilor* (ed. Eminescu, 1973), semnat de Ioanid Romanescu cel care publicase „într-un interval de aproape un an, trei volume de versuri: *Favoarea* (Cartea Românească, 1972), *Baia de nori* (Junimea, 1973) și *Poet al uriașilor* (Eminescu, 1973). Cantitativ, asta înseamnă jumătate din lirica sa de la debut (1966) și până în prezent”. Vorbind despre receptarea liricii sale, recenzentul observă o schimbare majoră față de perspectiva inițială: „*Favoarea* și mai ales *Baia de nori* au beneficiat de comentarii elogioase, chiar și în revistele care anterior îi acordaseră o minimă atenție. În schimb, *Poet al uriașilor* pare să dezamăgească; primele recenzii comunică net o asemenea impresie. Ceea ce poate, într-adevăr, să deprime [...] e atenuarea sentimentului dramatic în poemele recentului său volum. Tentația idilicului [...] surprinde la un poet care imprimase versului său un rictus când tragic, când sarcastic, ce părea defintiv. Supără, apoi, chiar mai mult, încercarea autorului de a invoca în creația sa de până acum [...] temeuri pentru o lirică socială și, implicit, de a-și nega egotismul, singularitatea, adică tocmai acele trăsături ce alcătuiau dominantă profilului său literar. [...] În *Poet al uriașilor*, metamorfoza, trecerea la o nouă altitudine e însă incompletă. Marcat puternic încă de orgoliu, poetul își asumă o modestie, o umilință de care, psihologic vorbind, nu este capabil. El rămâne orgolios chiar și atunci când își declară propria creație lirică drept un act de expresie socializat [...] sau când își declină calitatea de «poet al uriașilor»”.

C. Costin semnează alte două cronici literare. Prima dintre ele vizează volumul de poezie, semnat Dan Culcer, și intitulat *Un loc geometric* (Ed. Cartea Românească, 1973), „o carte care adună între copertile sale nenumărate nostalgii, o carte alcătuită atent, lucid, o carte ca toate celelalte, fără nimic «insolit», o carte a unui autor care scrie deopotrivă critică, proză și poezie”. Cea de-a doua cronică

literară analizează *Sărbători fericite* (Ed. Cartea Românească, 1973) de Romulus Guga al cărui stil „întrunește toate nuanțele pateticului. Farmecul său, dincolo de rezervele formulate de unii și alții, constă în sondarea frustă a realității până la răspunsurile esențiale, în curajul înfruntării temerare a dramei oricât de tulburătoare. [...] Insistent imaginativ și fantast, Romulus Guga face o imensă risipă de lirism. Epicul său are un iz de litanie, protagoniștii nu acționează, ci oficiază, rostesc solemn”.

C.Cs scrie despre volumul lui Anghel Dumbrăveanu, intitulat *Singurătatea amiezii* (ed. Facla, 1973), un volum care „însumează avatariile poetice de până acum ale autorului, singularizându-l în generația scriitorilor de vârstă mijlocie. Romantic atent cenzurat, Anghel Dumbrăveanu propune o seamă de meditații asupra vieții. O reminiscență – erosul, apare ca o dulce nostalgie și nu constituie «tema» cărții. Dăinuie un presant sentiment al târziului (întâlnit încă în *Iuminările mării*, 1967), fără repercusiuni în tectonica poemelor, mai mult decorativ”. Lectura și analiza cărții îl determină pe cronicarul literar să noteze la finalul demersului său: „*Singurătatea amiezii*, printre cele mai bune cărți de poezie ale anului 1973, profilează un poet adevărat”.

Miluță Bortă prezintă monografia *Gheorghe Lazăr*, semnată de George Macovescu care, „epuizând întreaga bibliografie, a realizat cea mai completă și mai obiectivă prezentare a vieții și activității lui Gheorghe Lazăr. Pornind de la documente și folosind în argumentarea punctelor de vedere o logică impecabilă, George Macovescu aduce contribuții originale și de o autentică valoare în elucidarea unor probleme controversate, infirmând astfel multe afirmații eronate cu privire la viața și activitatea lui Gheorghe Lazăr”. Apreciind valoarea cărții, cronicarul literar concluzionează: „*Gheorghe Lazăr* este o lucrare de istorie și de cultură, concentrată ca volum, dar în care adevărurile sunt formulate cu pasiune și talent”.

Ultima cronică literară este dedicată volumului *Pe drumurile tradiției*, de Valeriu Râpeanu, un scriitor „cu vocația pledoariei, acuitatea și promptitudinea de a aduce în discuție probleme la zi, de a defini și a atrage atenția asupra unor lucruri de interes major pentru fenomenul cultural românesc. [...] Avem în autorul volumului *Pe drumurile tradiției* (ed. Dacia, 1973) un comentator polemic al actului artistic și cultural, un critic care pledează pentru vocație și sinceritate, pentru asumarea unei responsabilități înalte”.

Tiberiu Căliman semnează articolul *O carte consacrată lui GRIGORE TĂBĂCARU*, în care salută apariția „volumului omagial *Grigore Tăbăcaru – o viață închinată școlii și culturii românești* – apărut sub coordonarea științifică a Institutului de științe pedagogice București. Lucrarea înmănușează cea mai mare parte dintre comunicările susținute la prima sesiune științifică – din noiembrie 1971 – dedicată vieții și operei lui Grigore Tăbăcaru. [...] Apariția acestei lucrări este o realizare care semnifică prețuirea pe care o acordă contemporanii lui Gr. Tăbăcaru. Ea se cere însă continuată, completată, și în acest sens avem convingerea că judicioasele recomandări metodologice din «Cuvânt înainte», semnat de Bratu Păun, își vor găsi într-o mai mare măsură materializarea în viitorul volum dedicat acestui pedagog”.

În *Cronica limbii*, Constantin Cojocaru semnează articolul *Romanitatea lexicului românesc*, o analiză a volumului *Romanitatea vocabularului unor texte vechi românești* de C.Dimitriu, apărut la editura Junimea din Iași și care „a fost prezentată ca teză pentru obținerea titlului de doctor în filologie la Universitatea din Iași. În această carte, lingvistul ieșean și-a propus să efectueze, folosind metoda statistică, o investigație vizând bogăția și originile vocabularului cuprins în principalele texte românești din secolul al XVI-lea, în *Carte românească de învățătură* de Varlaam (1643) și în două texte juridice din secolul al XVII-lea (*Pravila lui Vasile Lupu*, Iași, 1646 și *Îndreptarea legii*, Târgoviște, 1652)”.

La trei ani de la publicarea volumului *Poetica matematică*, Mariana Filimon dialoghează, în cadrul rubricii *Convorbiri* din numărul din luna martie, cu profesorul Solomon Marcus, acesta fiind de părere că „matematica nu este singura modalitate prin care cercetarea literaturii poate deveni efectivă. [...] Parcurgem acum o etapă în care, datorită dezvoltării vertiginoase a viziunii lingvistice și semiotice în studiul literaturii, terenul este foarte prielnic explorărilor formalizate”. Vorbind despre precursorii *Poeticii matematice*, se răspunde: „Lăsând la o parte pe cei mai vechi, la care ideile apăreau foarte vagi, m-aș referi la un singur autor: Pius Servien. El este primul care a schițat o concepție matematică a structurilor ritmice și o modalitate prin care estetica se poate constitui ca știință. Modernitatea lui Servien constă în faptul că el a anticipat nu numai ca idee, dar și ca tehnică de investigație, punctul de vedere contemporan conform căruia estetica trebuie să-și elaboreze un metalimbaj cât mai distinct de limbajul obiect”. În ceea ce privește stadiul preocupărilor, la trei ani de la apariția *Poeticii matematice*, Solomon Marcus amintește dezvoltarea, în cadrul școlii românești de lingvistică matematică, a unui „nucleu puternic de folosire a metodelor lingvistico-matematice în studiul literaturii. Reviste ca *Revue roumaine de linguistique*, *Cahiers de linguistique théorique et appliqué*, *Studii și cercetări matematice*, *Revista de etnografie și folclor* și altele sunt o mărturie în această privință. Ele au publicat articole ale unor

cercetători ca M.Dinu, S. Fotino, I.Gorun, E.Mihăilă, L.Popa Burcă, V.Raischi, L.Vaina Pușcă privind strategia personajelor în teatru, gramatica generativă a basmului fantastic românesc, modelarea fenomenelor repetitive ale limbajului poetic cu ajutorul algebrei omologice, dependența contextuală a semnificației poetice, strategia dialogului teatral, posibilitatea unei distanțe semantice, natura raporturilor dintre text și cititor etc.”.

Prima dintre cele două cronică literare semnate de C.Costin este o analiză a volumului *Vânătoarea regală* de D.R.Popescu care i se pare a avea „un titlu ironic, cum ironică este însăși substanța cărții. Detașarea ironică explică și senzația de confuz, de nelimezime pe care o trezește lectura, chiar atentă, a volumului. Suita de povestiri din *Vânătoarea regală*, impropriu recomandată de autor ca «roman» (oare tot ironic?! – poate deruta pe cititorul de «roman», obișnuit cu «dezvăluirile» pe care, din aproape în aproape, i le oferă, în compensație, scriitorul, pe parcursul narațiunii. Ca într-o intrigă polițistă, D.R.Popescu deschide ancheta, dar în loc să descifreze misterul, mai mult îl încifrează. Finalul vrea parcă să începe în vin dureri fără alt remediu. Se renunță în fond la o acțiune amplă în care se viza restabilirea justiției absolute, a imperativului categoric”.

Cea de-a doua cronică literară este o analiză a volumului de poezie *Orfeu plângând-o pe Euridice* (ed. Albatros, 1973), o carte în care „culorile și parfumurile își răspund ca într-un vag și dulce simbolism, de fapt un romantism târziu de ascet, torturat de rafinatele sonore: «E prea târziu romanticul parfum?»». Dacă *amor*, *dragoste* și *iubire* nu sunt sinonime perfecte, atunci Horia Zilieru trebuie considerat în primul rând un poet al iubirii, cel mai consecvent liric actual în cultivarea unei suave poezii de iubire. Obiectul adorației este o «dona angelicata» (sau cu numele din carte, «doamna în albastru»).

În *Mențiuni critice*, Const. Trandafir recenzează volumul *Sâmbăta la Veritas* (ed. Eminescu, 1973) de Mircea Radu Iacoban. Cele trei piese reunite în acest volum se caracterizează printr-o serie de însușiri „care rezultă din dezbaterile unor realități imediate și acute, din relieful psihologic al personajelor, din permanenta tensiune dramatică, din varietatea tonalității. Deși piesele lui M.R.I. nu propun fapte excepționale, frapante, care să forțeze succesul, [...] ele nu cad în banalitate și platitudine, cum am fi tentați să credem după parcurgerea superficială a unor scene aparent monotone din *Tango la Nisa* și din *Sâmbăta la Veritas*. Căci sub simplitatea tramei, se ascunde o mișcare vivifiantă, în spațiul afectiv și moral, iar lipsa evenimentelor extraordinare e suplinită substanțial de confruntările din planul conștiinței”.

Evocând personalitatea cunoscutului lingvist Ferdinand de Saussure, dar și a altor mari lingviști (Charles Sanders Peirce, Pierre Guiraud, Adam Schaff, Paul Miclău, Emile Benveniste ș.a.), în *Cronica limbii*, Constantin Cojocaru scrie despre *Sistemul semiotic al limbajului*: „Funcția esențială a limbajului este aceea de comunicare, prin care se înțelege transmiterea unei informații prin intermediul unui mesaj. Mesajul reprezintă o secvență de semne care constituie suportul informației. Definind limba ca un sistem de semne care exprimă idei, Ferdinand de Saussure arată că, din acest punct de vedere, ea poate fi comparată cu scrierea, cu semnele de politețe, cu semnalele militare etc. Printre acestea, limba ocupă locul cel mai important”.

În numerele din lunile ianuarie, februarie și martie ale anului 1974 pe care le-am analizat, se publică poezie (semnată de Lucian Valea, Marcel Mureșanu, Ion Grezia, Constantin Dracsin, Maria Petra, Octavian Voicu, Ion Murgeanu, Aurel Butnaru, Haralambie Țugui, Al. Andrișoiu, Ovidiu Genaru, Ion Roșu) și proză (*O întâmplare neplăcută*, fragment din romanul *Atrium* de Norman Manea; *Spre Sulina, scrisori din vilegiatură*, de Dumitru Dinulescu, *Drumuri*, de Gheorghe Movil; fragmentul *Preludiu* de Alexandru Popovici).

Bibliografie:

„Ateneu”, An 11 nr. 1(114), 1974, revistă social culturală a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Bacău, editată de ziarul „Steagul roșu”. FONDATOR: GEORGE BACOVIA; format tipografic: A3, 16 pagini; apare lunar; Colectivul de redacție: Constantin Călin (redactor-șef), George Bălăiță (redactor-șef adjunct), Sergiu Adam, Calistrat Costin, Horia Gane, Ovidiu Genaru, George Genoiu, Mihai Sabin. Prezentare grafică: A.M. Agripa.